

REPUBLIKA CRNA GORA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

BILTEN

11 – 2006 Živa stoka

AGRARNI MARKETIŠKI INFORMACIONI SISTEM
CRNE GORE

10. maj 2006. Vol. 1, Broj 11

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore

www.minpolj.vlada.cg.yu

Uskoro nova stočna pijaca	2
Ponuda stoke na pijacama	2
Pregled cijena žive stoke	3-6
Spremanje sijena	7-9

Uskoro nova stočna pijaca u Podgorici

Radovi na novoj stočnoj pijaci su pri kraju. U razgovoru sa šefom gradilišta dobili smo informaciju da će radovi biti završeni do kraja ove sedmice. Zvanično otvaranje pijace planirano je za 19. maj kada se planira i Peta regionalna izložba stoke »Podgorica 2006«.

Ovaj objekat je izgrađen u saradnji Opštine Podgorica, Ministarstva poljoprivrede i IRD-a. Ovaj savremeni objekat ispunjava sve tehničko-tehnološke uslove koje zahtijeva njegova namjena.

Ponuda stoke na pijacama

Pijaca u Podgorici se i dalje održava na izmještenoj lokaciji. Shodno lošim uslovima evidentan je i relativno mali broj ponuđenih grla. U Nikšiću je poslije duže vremena održana stočna pijaca. Ponuda je bila slaba kako po vrstama tako i po kategorijama stoke. U Baru nije bilo pijace pa su cijene uzete od prodaje na farmama.

Na pijacama širom Crne Gore ponuda je bila slična kao i prethodne nedjelje.

REPUBLIKA CRNA GORA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

IZVJEŠTAJ O CIJENAMA ŽIVE STOKE

Datum prikupljanja podataka: 3. 5. - 9. 5. 2006. g.
Izveštaj sastavila: Služba za selekciju stoke RCG

R.B.	Naziv živ.	Težina/ uzrast	Rasa	Jed. mjere	Dominantne cijene (u €)							Komentar
					Bar	Podgorica	Nikšić	Berane	Bijelo Polje	Pijevlja	Prosjek CG	
1	Telad	80-160 kg	SIM	kg.	-	2.70	3.00	2.80	-	2.50	2.75	
2	Telad	80-160 kg	ostala	kg.	3.00	2.90	2.90	2.80	2.50	2.50	2.77	
3	Junad	do 300 kg	SIM	kg.	-	2.20	-	-	-	2.00	2.10	
4	Junad	do 300 kg	ostala	kg.	1.80	2.20	2.00	-	1.50	2.00	1.90	
5	Junad	više od 300 kg	SiM	kg.	-	1.90	-	-	1.60	1.80	1.77	
6	Junad	više od 300 kg	ostala	kg.	1.70	1.80	-	-	1.40	1.70	1.65	
7	Krave za klanje		SIM	kg.	-	-	-	0.80	-	1.10	0.95	
8	Krave za klanje		ostale	kg.	1.00	1.00	0.95	0.80	1.00	1.00	0.96	
9	Prasad		sve rase	kg.	-	-	3.40	2.80	3.30	-	3.17	
10	Tovljenici		sve rase	kg.	-	-	-	-	-	-	-	
11	Krmače za klanje		sve rase	kg.	-	-	-	-	-	-	-	
12	Jagnjad		sve rase	kg.	2.70	2.60	2.90	2.40	2.50	2.50	2.60	
13	Šilježad		sve rase	kg.	-	2.50	-	2.00	-	-	2.25	
14	Ovca		sve rase	kg.	-	1.80	-	2.00	1.90	-	1.90	
15	Ovnovi		sve rase	kg.	-	2.00	-	-	-	-	2.00	
16	Jarad		sve rase	kg.	3.00	3.00	-	-	-	-	3.00	
17	Koze		sve rase	kg.	-	1.80	-	-	-	-	1.80	
18	Priplodne junice		SIM	grlo	-	-	1,000	900	-	-	950	
19	Priplodne junice		HF	grlo	-	-	1,000	-	-	800	900	
20	Priplodne junice		smedje	grlo	-	-	-	900	-	800	850	
21	Priplodne junice		melez	grlo	-	2	-	-	600	-	301	
22	Priplodne krave		SIM	grlo	-	-	-	800	-	-	800	
23	Priplodne krave		HF	grlo	-	850	1,100	-	800	-	917	
24	Priplodne krave		smedje	grlo	-	700	-	800	800	-	767	
25	Priplodne krave		melez	grlo	-	600	600	500	700	-	600	

*Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

Prikaz cijena (kn/kg) za grupu proizvoda - stoka,meso i prerađevine-stočni sajam

Prices for product group

u razdoblju od 01-05-2006 do 07-05-2006 (18.tj.2006.god)

uspoređeno s razdobljem od 17-04-2006 do 23-04-2006

(16.tj.2006.god)

Proizvod	Tip	Regija	Podatak
		Hrvatska	
		Cijena	Razl.
tele simental (80-160 kg)-calf .	1.Min	20.00	0.00
	2.Max	31.00	4.00
	Prosjek	22.91	0.01
tele holstajn (80-160kg)-calf .	1.Min	20.00	0.00
	2.Max	21.00	0.00
	Prosjek	20.75	0.50
junica simental (za klanje)-heifer .	1.Min	10.00	0.00
	2.Max	13.00	0.00
	Prosjek	11.25	-0.25
junica holstajn (za klanje)-heifer .	1.Min	9.00	0.00
	2.Max	10.00	1.00
	Prosjek	9.75	0.75
bik simental (>450kg)-beef .	1.Min	12.00	0.00
	2.Max	15.00	-1.00
	Prosjek	12.77	0.01
bik holstajn (300-450 kg)-beef .	1.Min	11.00	1.00
	2.Max	11.00	0.00
	Prosjek	11.00	0.50
krava simental (za klanje)-cow .	1.Min	4.00	0.00
	2.Max	9.00	0.00
	Prosjek	6.12	-0.11
odojak (25-35 kg)-piglets .	1.Min	13.00	0.00
	2.Max	29.00	4.00
	Prosjek	17.94	0.60
svinja (80-120 kg)-swine .	1.Min	8.00	0.00
	2.Max	14.00	-1.00
	Prosjek	10.10	0.37
krmača (za klanje)-sow .	1.Min	5.00	0.00
	2.Max	9.00	-1.00
	Prosjek	6.55	-0.49
janjad-lambs .	1.Min	18.00	0.00
	2.Max	29.00	-1.00
	Prosjek	23.34	-0.42
ovca (za klanje)-sheep .	1.Min	8.00	0.00
	2.Max	10.00	0.00
	Prosjek	8.31	-0.08
jare-kid goat .	1.Min	23.00	3.00
	2.Max	29.00	4.00
	Prosjek	26.40	5.38

Izvor: TISUP

Cijene su izražene u kunama. (1Euro = 7,3 Kuna)

COMMISSION EUROPEENNE Direction générale de l'Agriculture DZ. Vianđes bovine, porcine, ovine et aviculture		CIJENE STOKE ZA KLANJE U EU CIJENE NA TRŽIŠTU ZEMLJE ČLANICE PRIX DE MARCHÉ - ETATS MEMBRES MARKET PRICES - MEMBER STATES																Datum 17.04.06 od : do : 23.04.06											
(EURO/100kg PCDM)	BE	CZ	DK	DE	EE	GR	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	EU	Promjena posljednje		
Junad U2	317,74	290,58	337,46	344,19	264,02	399,75	366,04	376,00	297,68	410,58			345,50	334,81	326,99	246,16	360,40	297,14	265,60	289,41	290,47	379,70	379,70	289,41	290,47	379,70	-1,94		
Junad U3	292,46	292,65	338,13	341,23		361,34	361,00	299,06	402,88			338,30	328,09	327,45	245,30	358,10	297,30	285,55	290,59	290,24	357,95	357,95	290,59	290,24	357,95	0,45			
Junad R2	284,53	276,88	314,95	336,94	250,98	389,60	404,31	351,00	291,20	368,65		181,02	238,54	299,50	296,50	319,15	240,21	289,75	261,80	296,32	276,31	281,52	342,92	342,92	276,31	281,52	3,70		
Junad R3	262,28	275,06	317,89	331,21	172,75	378,98	331,37	344,00	294,04	366,22		163,78	233,17	317,42	347,78	295,35	320,46	246,34	357,90	290,61	284,61	304,86	278,78	285,03	326,73	326,73	3,99		
Junad O2	251,41	256,83	303,29	294,38	195,57	370,60	301,04	291,00	281,81	315,15	328,01	168,82	241,42	291,60	347,78	276,92	293,96	243,73	335,90	287,69	258,51	258,48	267,61	256,87	282,98	282,98	3,92		
Junad O3	236,22	251,58	299,13	295,72	175,69	364,77	320,30	285,00	284,82	300,92	328,01	179,47	238,59	281,75	347,78	275,39	305,17	245,46	323,50	282,54	280,58	263,21	270,40	262,67	289,86	289,86	4,96		
Junad	285,97	278,21	305,67	323,08	196,62	379,62	350,75	343,85	293,17	388,80	328,01	170,83	240,85	334,63	251,74	347,78	294,07	322,43	244,10	349,31	292,30	262,78	262,26	273,15	274,62	335,05	2,07		
Bikovi R3	262,41	294,88						269,00	260,97			233,44	233,44	291,12	242,15				290,44		263,74	263,74	269,44	269,44	263,74	269,44	3,33		
Bikovi	262,41	294,88						269,00	260,97			233,44	233,44	291,12	242,15				290,44		263,74	263,74	269,44	269,44	263,74	269,44	3,33		
Goveda U2								359,00	295,93			324,46	324,46	300,46	300,46				300,46		317,47	317,47	300,46	300,46	317,47	317,47	1,40		
Goveda U3								359,00	296,21			322,51	322,51	336,34	304,13				327,06		327,06	327,06	336,34	304,13	327,06	327,06	1,33		
Goveda U4								338,00	296,30			282,00	282,00	300,66	299,99				300,66		299,99	299,99	300,66	299,99	299,99	299,99	2,04		
Goveda R3								331,00	290,94			314,44	314,44	278,45	296,51				304,78		304,78	2,43	2,43	278,45	296,51	304,78	2,43		
Goveda R4								314,00	291,87			306,11	306,11	269,86	296,13				294,43		294,43	2,80	2,80	269,86	296,13	294,43	2,80		
Goveda O3								271,15	274,97		170,96	170,96	282,93	282,93	268,79	278,79			279,81		279,81	2,30	2,30	268,79	278,79	279,81	2,30		
Goveda O4								288,31	285,05			256,87	256,87	282,26	283,30				283,30		283,30	2,07	2,07	256,87	282,26	283,30	2,07		
Goveda	260,53	275,43	281,97					311,94	288,69			305,61	305,61	267,94	290,47				292,41		292,41	2,35	2,35	267,94	290,47	292,41	2,35		
Krave R2	263,61							335,00	244,84			212,91	212,91	180,04	188,54				229,06		265,51	265,51	188,54	188,54	229,06	265,51	4,58		
Krave R3	254,91	203,45	278,76	257,53	202,09		189,90	338,00	259,83	241,48		295,47	178,10	269,42	240,51	191,61	193,20	174,85	192,13	257,08	240,57	278,00	2,24	2,24	257,08	240,57	278,00	2,24	
Krave R4	204,30	271,26	259,76				257,53	322,00	260,09			172,85	172,85	265,67	239,17	198,98			166,07	166,10	235,82	233,34	250,40	3,48	3,48	235,82	233,34	250,40	3,48
Krave O2	239,34	184,35	225,29	233,37	172,75		165,43	272,00	243,14	219,02		137,76	173,14	258,40	186,19		246,30	213,88	176,16	153,70	142,03	176,85	243,45	207,70	221,74	221,74	2,64		
Krave O3	231,62	178,99	243,51	244,44	169,17	167,03	180,11	277,00	251,71	219,12		140,41	173,77	250,98	180,57		251,51	217,86	185,87	159,30	150,20	165,39	190,66	248,60	221,19	243,13	2,73		
Krave O4	222,52	186,67	243,92	246,44	161,12	163,00	141,47	268,00	252,33			133,28	174,89	184,91	257,88	220,55	197,91		101,98	149,37	162,68	234,86	225,91	231,65	231,65	231,65	5,49		
Krave P2	184,09	150,08	175,70	182,45	156,90		148,77	233,00	199,41	189,24	203,06	134,69	167,52	231,60	166,02		211,75	195,47	169,01	168,70	110,29	152,83	154,98	200,06	206,02	194,43	5,06		
Krave P3	188,16	143,42	207,06	200,39	155,94		130,53	258,00	242,12	197,24	203,06	135,20	166,68	244,61	155,99		234,32	201,48	182,23	129,69	122,82	153,58	225,51	211,70	220,56	220,56	2,38		
Krave	229,46	188,45	212,24	235,22	162,63	166,39	167,41	283,35	241,46	203,65	203,06	137,22	169,69	262,70	173,15	212,91	247,63	224,68	186,99	166,24	153,81	175,44	159,20	229,57	219,30	235,41	3,31		
Junice U2	327,00	330,89	309,53				344,53	402,00	296,18	423,17		345,00	345,00	279,54	381,60				282,43	307,17	373,16	373,16	282,43	307,17	373,16	373,16	-0,58		
Junice U3	309,00	333,84	301,81				344,23	397,00	297,77	418,56		327,10	327,10	285,90	285,85	212,07			273,94	187,62	266,72	304,58	364,92	364,92	364,92	364,92	-1,38		
Junice R2	266,50	220,21	298,46	297,17			311,30	349,00	290,81	415,38		194,89	316,15	278,39	279,30	204,71			268,03	181,85	271,90	296,38	315,61	315,61	315,61	315,61	1,68		
Junice R3	254,00	213,09	311,86	291,43	228,17	374,00	340,55	350,00	292,02	395,49		194,89	316,15	278,39	279,30	204,71			268,03	181,85	271,90	296,38	315,61	315,61	315,61	315,61	1,68		
Junice R4	210,04	312,80	280,84				281,72	328,00	292,89			194,87	194,87	275,23	266,90	203,60			229,68	261,27	294,69	288,63	315,61	315,61	315,61	315,61	2,99		
Junice O2	185,63	243,06	198,83	368,60	309,41	280,00	281,87	253,62		153,39	164,76	302,00	184,72	231,87	195,06	333,10	251,25	185,50	241,63	240,01	279,94	249,45	249,45	249,45	249,45	249,45	5,27		
Junice O3	186,18	280,23	246,39	195,57	320,28	291,12	295,00	285,00	244,90	256,86	149,03	192,91	186,58	254,46	199,20		244,67	181,83	224,84	258,48	284,85	255,37	255,37	255,37	255,37	255,37	3,96		
Junice O4	191,69	271,39	246,42				243,38	288,00	265,09			182,96	182,96	246,90	208,45				251,25	182,24	198,55	257,41	283,37	283,37	283,37	283,37	3,45		
Junice	292,69	207,46	293,67	274,74	197,82	354,66	330,78	357,64	289,27	403,15		151,14	180,42	311,61	185,36	311,20	277,95	275,70	203,31	352,47	186,09	221,71	258,90	289,88	310,71	310,71	1,98		
Poulet	251,55	232,41	264,22	280,96	181,44	342,22	316,98	309,94	279,97	360,20	256,43	154,13	207,83	300,06	193,38	292,16	254,22	282,18	212,98	312,81	248,44	201,59	220,47	254,62	282,33	282,33	282,33	2,49	
Promjena posljednje nedjelje	0,99	0,85	9,88	3,61	1,98	0,97	3,11	0,72	1,98	-1,22	0,05	-2,33	-1,47	-2,08	1,99	4,99	1,16	3,63	1,84	1,34	-0,30	2,98	6,47	4,23	4,23	4,23	2,49		

Izvor: EU Komisija

SPREMANJE SIJENA

- Kabasta stočna hrana predstavlja osnovni dio obroka kod preživara.
- Kabasta stočna hrana se ne može privredno iskoristiti na drugi način.
- Preživari korišćenjem kabastih hraniva transformišu niskovrijedne komponente u visokovrijedne animalne proteine (mlijeko i meso).

Kabasta stočna hrana može se upotrebljavati u ishrani preživara:

- a) U svježem stanju
- b) Osušena u formi sijena
- c) Konzervisana u formi sjenaže ili silaže

SIJENO

Sijeno je sušeno biljno hranivo kojem je odstranjena vlaga do sadržaja pri kome se ne mogu razvijati mikroorganizmi. Sušenjem zelene stočne hrane dolazi do određenih gubitaka (do 30 %), koji utiču na konačan kvalitet i hranjivu vrijednost. Gubici zavise od operacija sa pokošenom masom i od vremenskih uslova. Na kvalitet sijena i njegovu hranjivu vrijednost utiče niz faktora i to:

- a) Botanička pripadnost;
- b) Faza i ciklus razvića;
- c) Klima;
- d) Zemljište;

e) Agrotehnika

- Košenje biljaka za sijeno

Najbolji kvalitet sijena dobija se pri košenju mladih trava i leptirnjača pri visini od 10 – 12 cm. Međutim u ovoj fazi su prinosi mali pa se košenje obavlja kasnije. Kosidba livadskih trava se obavlja u momentu kada isklasa najbrojnija biljna vrsta, najkasnije do početka cvjetanja. Kosidba višegodišnjih leguminoza se obavlja u početku obrazovanja cvijetnih pupoljaka.

Kosidbu treba vršiti na visini od 4 – 5 cm. i ona može biti:

- a) Ručna kosidba (spora, skupa i neravnomjerna);
- b) Mehanizovana kosidba (brza, jeftina i ravnomjerna).

Kosačice mogu biti motorne i traktorske (nošene, vučene) sa oscilatornim ili rotacionim uređajem za košenje. Važnu ulogu osim kosačica za spremanje sijena imaju gnječilice, tzv. Kondicioner i one mogu biti u sastavu kosačice ili posebno vučene. Njihova funkcija je da gnječi kulture koje se teže suše (lucerka i djetelina).

Sušenje pokošene mase

Dobro osušeno sijeno je ono koje sadrži 15 – 18 % vlage. U dobro osušenom sijenu nema opasnosti od pojave plijesni ili truležnih mikroorganizama. U prvoj fazi nakon košenja:

- 1) biljne ćelije su još uvijek žive

- 2) tada se troše rastvorljivi ugljeni hidrati
- 3) u manjoj mjeri dolazi i do razlaganja skroba i dijela proteina.

U drugoj fazi sušenja, kada količina vlage padne od 45 % do oko 20 % odvijaju se procesi razgradnje hranjivih sastojaka:

- 1) bjelančevina,
- 2) ugljenih hidrata i
- 3) vitamina.

Ovi procesi umanjuju hranjivu vrijednost sijena. Vrlo je važno zbog gubitaka koji nastaju tokom sušenja da se ono obavi što brže i da ne pokisne jer tada dolazi do spiranja hranjivih materija. Najveći gubici nastaju lomljenjem i opadanjem lišća i ovaj problem je najizraženiji kod lucerke. Sušenje pokošene mase može da se obavlja na zemlji, napravama, vještački i u dehidratorima. Sušenje na zemlji je najrasprostranjeniji vid i izvodi se u otkosima, talasima, gomilama ili naljicama.

Sakupljanje sijena

Prosušeno sijeno sa prosječnom vlažnošću od oko 35 % sakuplja se u plastove i ostavlja da se osuši u toku dva do tri dana, odnosno do vlažnosti 20 do 25 %. Poslije toga sa sijeno slaže u stalne stogove ili kamare gdje ostaje do momenta upotrebe. Sakupljanje sijena se obavlja ručno ili pomoću raznih priključnih mašina koje mogu da okreću sijeno ili da sastavljaju više otkosa u jedan. Nakon toga samoutovarne prikolice podižu sijeno iz otkosa potpuno mehanizovano.

Baliranje sijena

Prednosti baliranja su lako transportovanje, slaganje, čuvanje i planiranje obroka. Oblik i veličina bala zavisi od vrste prese.

a) Najviše su u upotrebi prese koje daju četvorougone bale

b) Drugi način baliranja sijena su prese koje prave bale valjkastog oblika, tzv. ROL-bale, koje se omotavaju mrežicom 2,5 puta po obimu.

Briketiranje sijena

Sijeno se prvo isjecka a onda pomoću vezivnog sredstva tj. melase briketira. Vlažnost sijena u tom slučaju ne može biti veća od 14 %.

Lagerovanje sijena

Da bi se u što većoj mjeri sačuvala hranjiva vrijednost sijena potrebno je da se uskladišti na što bolji način. Najmanji gubici se postižu pri čuvanju sijena ispod nadstrešnica i u sjenjacima. Izgradnja takvih stalnih objekata predstavlja značajne materijalne izdatke zbog čega je u upotrebi pakovanje sijena u stogove i kamare na otvorenom prostoru.

Za duže čuvanje sijena u ovim objektima sijeno u rasutoj formi treba da ima vlagu 22 do 25 % a balirano 20 do 22 %.

Gubici pri spremanju i čuvanju sijena

1. Oksidativni gubici – nastaju u vremenu dok su biljke još žive i troše hranjive materije. Proces se prekida kada vlaga padne ispod 35 %. Ovi gubici iznose obično 10 do 15 %

2. Fermentativni gubici – nastaju kao rezultat djelovanja enzima izumrlih biljnih ćelija u vlažnosti 40 do 20 %. Gubici su do 10 %.
 3. Gubici usled mikrobiološke aktivnosti bakterija u pokošenoj masi u vrijeme dugotrajnih kiša, ili djelovanje plijesni u lagerovanoj masi sa previsokim % vlage.
 4. Gubici nastali ispiranjem pod uticajem kiše i rose nakon izumiranja ćelija. Najmanje su štete ukoliko kiša padne odmah nakon košenja.
 5. Mehanički gubici – nastaju u toku manipulacija sa sijenom, prevoženje i lagerovanje. Obično za travno sijeno iznose 10 do 20 % a za leguminozno 20 do 25 %, a mogu biti i do 50 %.
1. Botanički sastav livade sa koje je sijeno dobijeno;
 2. Boja sijena – treba da je što približnija zelenoj, svjetlija ili siva boja je posljedica dugog stajanja. Tamna boja govori da je sijeno kislo ili je lagerovano suviše vlažno.
 3. Miris sijena – treba da bude aromatičan i prijatan. Težak miris ukazuje na dugo stajanje sijena i gdje su se razvili saprofitni organizmi. Trulo i plijesnivo sijeno ima karakterističan, neprijatan miris i dolazi do oslobađanja prašine.
 4. Vrijeme kosidbe je značajno radi povoljnog hemijskog sastava tj. odgovarajućeg odnosa proteina, celuloze i vitamina.
 5. Način i uslovi sušenja treba da obezbijede takvu strukturu sijena gdje je maksimalno očuvano lišće, cvast i stabljika.

Ocjena kvaliteta sijena

Kvalitet sijena zavisi od više faktora od kojih su najznačajniji:

Hranjiva vrijednost sijena različitog kvaliteta

KVALITET SIJENA	SIROVI PROTEIN	SIROVA CELULOZA	HRANJIVA JEDINICA
LOŠE	7,5	33,5	31,1
SLABO	9,2	29,2	39,5
DOBRO	9,7	26,3	51,7
V. DOBRO	11,8	22,1	61,0
ODLIČNO	13,8	19,6	69,0